

ELŻBIETA TYSZKOWSKA-KASPRZAK

ROSYJSKI DYSKURS NEOIMPERIALNY W PROZIE WASILIIA DIMOWA

Przedstawienia różnych kultur, cech mentalności narodowej zawsze znajdowały się w kręgu zainteresowań pisarzy. W XX i na początku XXI wieku widoczne są dwie tendencje: z jednej strony procesy unifikacji i globalizacji, z drugiej – kulturowe zróżnicowanie i autonomizacja narodów i kultur, poszukiwanie i ochrona własnej tożsamości narodowej, prowadząca czasem do skrajnego nacjonalizmu. Dowodem tego zjawiska jest rozpad państw wielonarodowych w końcu XX wieku i ruchy separatystyczne. W związku z tym opozycja „swój” i „obcy” nierzadko pojawia się w refleksji humanistycznej, a koncept „obcy” wprowadzany jest do utworów literackich w celu przedstawienia tych przeciwstawnych procesów, a także oceny innych narodów z perspektywy mentalności własnej nacji.

Kształtowanie wizerunku „obcego” służy też umacnianiu jedności własnej nacji. Poczucie wspólnoty narodowej opiera się nie tylko na mitach pamięci kolektywnej, lecz także bazuje na kategoryzacji/stereotypizacji obrazów „obcego” w świadomości masowej, w której tkwi przekonanie, że narody, tak jak jednostki, posiadają zespół stałych właściwości. W związku z tym niektórzy badacze starają się określić cechy tworzące charakter narodu, przedstawić portret tej czy innej nacji, porównać cechy typowe dla różnych charakterów narodowych. W przestrzeni współczesnej humanistyki pojęcia „charakter narodowy”, czy „duch narodu” rozpatruje się jako konstrukcje socjokulturowe, mające określone koordynaty przestrzenno-czasowe oraz wyraźne implikacje polityczno-ideologiczne. W większości definicji charakteru narodowego podkreśla się jego zawartość, a nie ukierunkowanie ideowe. Mówi się o zespole stałych cech charakterystycznych dla

---

Dr hab. ELŻBIETA TYSZKOWSKA-KASPRZAK – adiunkt, Zakład Literatury i Kultury Rosyjskiej Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego; e-mail: elzbieta.tyszkowska-kasprzak@uwr.edu.pl

większości ludzi danej nacji, właściwym dla danego narodu odbiorze otaczającego świata i form reakcji na niego, cechach psychologicznych, wspólnych przedstawicielom danej nacji itp.¹

Próby określenia charakteru narodowego opierają się na definicji Frommowskiego terminu „charakter socjalny”, który oznacza

wyselekcjonowane rysy, zasadnicze jądro struktury charakteru większości członków grupy, które rozwinęło się jako rezultat podstawowych doświadczeń i sposobu życia wspólnego tej grupie [...]. Charakter w dynamicznym rozumieniu psychologii analitycznej – to specyficzna forma, którą przybiera energia ludzka dzięki dynamicznej adaptacji potrzeb ludzkich do specyficznych warunków życia danego społeczeństwa. Z kolei charakter determinuje myślenie, odczuwanie i działanie człowieka².

W różnych etapach historii obrazy „innego”, funkcjonujące w świadomości zbiorowej, pełnią różne funkcje, jednak pewne okoliczności mogą wpływać na odradzanie się zadawnionych antagonizmów, co z kolei ożywia na wpół zapomniane obrazy – stereotypy zakorzenione w odległej przeszłości. W szczególnych historycznych momentach wzajemne postrzeganie narodów może doprowadzić do przerodzenia się „obrazu innego” w „obraz wroga”. Kształtowanie się tych obrazów to dynamiczny proces społeczny, którego specyfika jest uwarunkowana nie tylko wzajemnymi relacjami między narodami, ale też charakterem samej epoki. Jak zauważa Lorina Riepina „są czasy tworzenia stereotypów, ich utrwalania się w kulturze i są czasy ich burzenia i tworzenia nowych”³.

W wypadku stereotypów czy obrazów narodów wchodzących w skład Związku Radzieckiego takim szczególnym okresem przewartościowań był czas po rozpadzie imperium. Również w latach 90. minionego wieku impuls badaniom imagologicznym dał rozwój antropologii historycznej i historii mentalności z jej kolektywnym obrazem „innego”. Niemałą rolę w badaniach nad kolektywnymi obrazami „innych” odegrał w tym czasie Lew Kopielew, który zwrócił uwagę na zmienność zarówno kolektywnej mentalności, jak i samego postrzegania narodów⁴. Ważną kwestią jest według niego moralny aspekt badań nad problemem

---

¹ Л. П. РЕПИНА, «Национальный характер» и «образ другого», „Диалог со временем” 2012, nr 39, s. 9-19, http://roii.ru/publications/dialogue/article/39_1/repina_l.p./national-character-and-the-image-of-the-other (dostęp: 12.06.2016)

² E. FROMM, *Ucieczka od wolności*, przeł. O. i A. Ziemiłscy, Warszawa: Czytelnik 1970, s. 259-278.

³ Л.П. РЕПИНА, «Национальный характер»...

⁴ Л.З. КОПЕЛЕВ, *Чужие*, przeł. С.В. Оболенская, [w:] *Образ «Другого» в культуре*, red. Л.З. Копелев, Москва: Наука 1994, s. 10-11.

„swój” i „obcy”, co było szczególnie istotne w latach 90. w Rosji, gdzie często słyszało się o poszukiwaniach „obcego – wroga” wśród innych narodów i krajów⁵.

Rozpad Związku Radzieckiego i krach idei „przyjaźni narodów” przyczynił się do objaśniania rosyjskiej i radzieckiej historii w dziełach literackich. Jednak w rosyjskiej myśli historycznej nie stosowano teorii kolonializmu przy objaśnianiu zjawisk historii Imperium Rosyjskiego czy ZSRR. Jak twierdzi Michaił Berg, Rosjanie do dzisiaj czują się nie tyle kolonizatorami, ile wyzwolicielami i w związku z tym przy analizie współczesnych utworów proponuje on stosować termin postimperialny zamiast postkolonialny, chociaż są one zbieżne i pod względem struktury, i czasu, do jakiego się odnoszą⁶.

Rozpad Związku Radzieckiego, poza nielicznymi wyjątkami, nie stał się tematem rozważań pisarzy rosyjskich, a przedstawienie ZSRR w literaturze najnowszej wiąże się niemal zawsze z binarnym wartościowaniem: odrzucenie i sarkazm najczęściej sąsiaduje z nostalgią i pragnieniem przywrócenia świata, który odszedł. W latach 90. Rosjanie wyraźnie dzielili się na zwolenników i przeciwników wszystkiego co radzieckie, przy czym, pochłonięci realiami nowego sposobu życia, tematyce radzieckiej poświęcali niewiele uwagi. Natomiast we współczesnej Rosji można zaobserwować rozkwit masowego zainteresowania czasami radzieckimi, co widoczne jest zarówno w opracowaniach naukowych, jak i w literaturze pięknej⁷. Teksty literackie krytykujące Związek Radziecki traktowane są nie jako sprzeciw wobec kolonizacji, a jako negacja wartości propagowanych w państwie, którego już nie ma. Olga Brejninger dostrzega w tym zjawisku tworzenie mitu Związku Radzieckiego⁸, natomiast Aleksandr Etkind uważa, że przeżywanie rozpadu ZSRR nie dokonało się w pełni, ponieważ nie doświadczono smutku (*горя*) po jego ofiarach i w związku z tym pozostała melancholia po wielkim imperium⁹.

Wobec takiego podejścia do Związku Radzieckiego i jego imperialnej polityki zastosowanie teorii postkolonialnej w odniesieniu do literatury rosyjskiej należy

⁵ Tamże, s. 7.

⁶ М. БЕРГ, *Постколониальный дискурс и проблема успеха в современной русской литературе*, Referat wygłoszony na konferencji Post-Scripta. *Постколониализм и литература* w Bolonii w 2004 roku, <http://www.mberg.net/pstk/> (dostęp: 15.06.2016)

⁷ М. ЛИТОВСКАЯ, *Советская империя как тема литературы*, [w:] *Ностальгия по советскому*, red. З.И. Рязанова, Томск: Издательство Томского университета 2011, s. 326–327; zob. też: М. ЛИТОВСКАЯ, «Прошлое плюс будущее минус настоящее»: имперская идея в российском романе 2000-х годов, „Уральский филологический вестник” 2012, nr 1, s. 135-147.

⁸ О. БРЕЙНИНГЕР, *Безмолвный протест*, „Октябрь” 2012, nr 10, s. 169.

⁹ А. ЭТКИНД, М. ЛИПОВЕЦКИЙ, *Возвращение тритона: советская катастрофа и постсоветский роман*, „Новое литературное обозрение” 94(2008), s. 175-176.

do rzadkości¹⁰. Istotny jest też fakt, iż teoria postkolonialna w badaniach literackich skierowana jest przede wszystkim na twórczość przedstawicieli subalterna. Natomiast w wypadku literatury rosyjskiej popularność zdobyły rozważania nad „wewnętrzzną kolonizacją”, zapoczątkowane przez Aleksandra Etkinda i Ilję Kukulina¹¹.

Czasom transformacji towarzyszą zwykle ambiwalentne nastroje. Dotyczy to również przemian, jakie nastąpiły po rozpadzie Związku Radzieckiego, przy czym zróżnicowane osądy nowej sytuacji pojawiały się nie tylko w państwach, które wyzwoliły się z podległości imperialnej, ale też wśród samych Rosjan. Opiniom o sprawiedliwości dziejowej towarzyszył i pewnie wciąż towarzyszy żal po utracie wpływów i pogląd o niewdzięczności nacji, które wybrały niezależność. Wynika to z przyzwyczajenia do wieloletniego układu, odpowiadającego związkowi między kolonizatorem i skolonizowanym. Jak pisał Albert Memmi „stan kolonialny skuł kolonizatora i kolonizowanego łańcuchem nieubłaganej zależności, ukształtował charakter każdego z nich i narzucił wzory postępowania”¹². Schematy tak ukształtowanego wzajemnego postrzegania narodów widoczne są na przykład w literaturze postradzieckiej w obrazach „innego” etnicznie.

W związku z tym obrazy Gruzinów w literaturze rosyjskiej są uwarunkowane relacjami politycznymi między Rosją a Gruzją i oceną wydarzeń we wspólnej historii tych państw. Oceniający nie zmierzają bynajmniej do obiektywnej analizy dziejów, a prezentują przede wszystkim dominujące nastroje społeczne. Gulbaat Rczhiladze i Georgij Wiekua, analizując opinie obu stron, zauważyli, że

uogólnienie większości publikacji autorów gruzińskich prowadzi do wniosku, że wszystkie niepowodzenia Gruzji zapoczątkowało podpisanie słynnego traktatu georgijskiego w 1783 roku, że doprowadziło to do rosyjskiej aneksji, że w imperium rosyjskim wszystko co gruzińskie było tłamszone, a epoka radziecka to wyłącznie historia represji, niewoli itd.; z kolei autorzy rosyjscy wolą zauważać jedynie korzyści, które Rosja przyniosła Gruzji, przyłączenie Gruzji do Rosji przedstawiają jako humanitarne działanie mające na celu „ocalenie” narodu gruzińskiego, podkreślają, że w czasach radzieckich

¹⁰ Badania takie prowadzą np. Madina Tłostanowa, Michaił Berg, Mark Lipowiecki, Aleksandr Etkind.

¹¹ Zob. *Там внутри. Практики внутренней колонизации в культурной истории России*, red. А. Эткинд, Д. Уффельманн, И. Кукулин, Москва: Новое литературное обозрение 2012; А. Эткинд, *Внутренняя колонизация. Имперский опыт России*, Москва: Новое литературное обозрение 2013.

¹² А. МЕММИ, *Dominateil Man: Notes Toward a Portaid*, London: Orion Press 1968, s. 45 – za: L. GANDHI, *Teoria postkolonialna. Wprowadzenie krytyczne*, przeł. J. Serwański, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie 2008, s. 19.

Gruzini, nie pracując, żyli lepiej niż inni itd. Jak z tego wynika, upowszechniane są banalne stereotypy i nawet poważni badacze, zarówno rosyjscy jak i gruzińscy, w większości przypadków nie są w stanie ocenić faktów obiektywnie i uznać racji drugiej strony¹³.

Już to pobieżne przedstawienie opinii przedstawicieli obu narodów na temat wzajemnych relacji pozwala dostrzec ukształtowane na przestrzeni kilku wieków imperialne/kolonialne zależności i związane z nimi stosunki podporządkowania-dominacji pomiędzy imperium a peryferiami. Wprawdzie okres bezpośredniego kolonializmu się skończył, to – jak zauważa Łukasz Gemziak – w przestrzeni postradzieckiej „imperializm istnieje nadal w sferze kultury, w działaniach politycznych, ekonomicznych i społecznych”¹⁴.

Problemy w relacjach rosyjsko-gruzińskich po rozpadzie Związku Radzieckiego znalazły swój wyraz w tekstach literackich, które często są przejawem nacjonalizmu zarówno Gruzinów, jak i Rosjan¹⁵. Jak zauważa Jelena Czkhaidze:

We współczesnej literaturze rosyjskiej okresu postradzieckiego obok romantycznego przedstawienia Gruzji [...] pojawiły się nowe tematy. Miało to związek z kilkoma wydarzeniami: 9 kwietnia 1989 roku w Tbilisi, wojną gruzińsko-abchaską, konfliktem gruzińsko-południowoosetyjskim i pięciodniową wojną w roku 2009¹⁶.

Jako przykład artystycznej reprezentacji zależnościowych relacji Rosji i Gruzji może posłużyć twórczość Wasilija Dimowa (ur. 1957) – absolwenta Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego im. Łomonosowa, członka Związku Pisarzy Rosyjskich (od 1997). Zadebiutował on w 1991 roku zbiorem opowiadań *Profil w sklejonym lustrze* (*Профиль в склеенном зеркале*), a kolejna jego książka – powieść *Aluzje świętego Possekela* (*Аллюзии святого Поссекеля*, 1996) weszła na długą listę nagrody Русский Букер 1997.

¹³ Г. РЦХИЛАДЗЕ, Г. ВЕКУА, *Предатели ли грузины?*, „Агентство политических новостей” 10.02.2009, <http://www.apn.ru/publications/article21305.htm> (dostęp: 20.07.2016)

¹⁴ Ł. GEMZIAK, *Imperium (wciąż) niezbadane: Rosja a perspektywa postkolonialna*, „Dialogi Polityczne” 2011, nr 11, <http://apcz.pl/czasopisma/index.php/DP/article/view/DP.2011.011/6073>, (dostęp: 15.06.2016)

¹⁵ Е. ЧХАИДЗЕ, *Новые стороны старого мифа. Национализм в русской и грузинской литературе постсоветского периода*, „Гефтер” 31.10.2016, <http://gefter.ru/archive/19881> (dostęp: 12.03.2017)

¹⁶ Е.К. ЧХАИДЗЕ, *Грузинская тематика в русской литературе постсоветского периода*, [w:] *Борис Пастернак и Тициан Табидзе: дружба поэтов как диалог культур*, сост. Н.А. Громова, Г.В. Лютикова; отв. ред. Г.В. Лютикова, Москва: Издательство «Литературный музей» 2016, s. 178.

Gruzji i Gruzinom Dimow poświęcił powieść *Tbilissimo*, wydaną w 2001 roku w czasopiśmie „Dień i nocz” (wydanie książkowe 2003 rok). Po kilku latach pisarz powrócił do tego tematu w zbiorach przypowieści *Kafkasus* (2010) i *Anabeczdi* (2012). Obraz Gruzinów zaprezentowany w pierwszym utworze wpisuje się w mit o tym narodzie; w kolejnych tekstach zostaje on odrzucony i zastąpiony przeciwstawnym.

W *Tbilissimo* portret Gruzinów jest zgodny z mitycznym obrazem wprowadzonym do literatury rosyjskiej przez Aleksandra Puszkina i Michaiła Lermontowa i podtrzymywany w XX wieku przez Osipa Mandelsztama, Borisa Pasternaka, Bellę Achmadulinę, Andrieja Wozniesińskiego¹⁷. Jak zauważa Madina Tłostanowa, pisarze rosyjscy, opowiadający o egzotycznych regionach imperium, hołdowali romantycznemu modelowi egzotykcji, który charakterystyczny był dla Zachodu i został przyswojony przez rosyjskich romantyków i tak zwanych realistów XIX wieku – od Puszkina i Lermontowa do Tołstoja i Dostojewskiego¹⁸. Topos Kaukazu, w tym Gruzji, zyskał w literaturze rosyjskiej wymiar symboliczny. Do staroruskiego nacechowania Kaukazu jako miejsca biblijnego w XIX wieku doszło przedstawienie Kaukazu jako części imperium, ziem, które przyłączano do Rosji w procesie długiej i wyczerpującej wojny¹⁹.

---

¹⁷ Nie wszyscy pisarze rosyjscy przedstawiali Gruzinów za pomocą obrazów zbliżonych do romantycznych mitów. Na przykład Wiktor Astafjew w opowiadaniu z 1986 roku *Połów kietbi w Gruzji* (*Ловля пещарей в Грузии*) przedstawił taki oto portret Gruzina: „Жадный, безграмотный, из тех, кого в России уничижительно зовут 'копеечная душа', везде он распоясан, везде с растопыренными карманами, от немых рук залоснившимися, везде он швыряет деньги, но дома учитывает жену, детей, родителей в медяках, развел он автомобилеманию, пресмыкание перед импортом, зачем-то, видать, для соблюдения моды, возит за собой жирных детей, и в гостиницах можно увидеть четырехпудового одышливого Гогию, восьми лет от роду, всунутого в джинсы, с сонными глазами, утонувшими среди лоснящихся щек...”. (В. АСТАФЬЕВ, *Ловля пещарей в Грузии*, „Наш современник” 1986, nr 5, s. 125.) Według pisarza negatywny stosunek Rosjan do Gruzinów sprawił, iż słowo Gruzin używane jest jako obraźliwe: „Дело дошло до того, что любого торгаша нерусского, тем паче кавказского вида по России презрительно клянут и кличут 'грузином’” (tamże, s. 125).

Publikacja opowiadania wywołała falę niezadowolenia wśród inteligencji nie tylko gruzińskiej, a historyk i literaturoznawca Natan Ejdelman oskarżył Astafjewa o nacjonalizm i rasizm. (К. АЗАДОВСКИЙ, *Переписка из двух углов Империи*, „Вопросы литературы” 2003, nr 5, s. 7).

¹⁸ М.В. ТЛОСТАНОВА, *Жить никогда, писать ниоткуда. Постсоветская литература и эстетика транскulturации*, Москва: УРСС 2004, s. 283.

¹⁹ И. БАГРАТИОН-МУХРАНЕЛИ, «Другая жизнь и берег дальний...» *Репрезентация Грузии и Кавказа в русской классической литературе*, Тверь: Издательство Марины Батасовой 2014, s. 348.

Powieść Dimowa *Tbilissimo* można nazwać prozą eksperymentalną, a sam autor nazywa swój styl „wymyślonym realizmem”²⁰. Na początku utworu Gruzini są przedstawieni w chwili odzyskania niepodległości po kilku stuleciach zależności rosyjskiej/radzieckiej. Ta utrzymana w bardzo emocjonalnym, patetycznym tonie część inicjuje rozważania nad właściwościami gruzińskiej mentalności, jej źródłami, konsekwencjami dla historii kraju. Autor pisze o zachwycie Gruzinów nad odzyskaną wolnością, o ich radości, ogromnych nadziejach, marzeniach i sile, którą daje im wiara w Boga. Narrator zdaje się rozumieć, iż po latach imperialnej dominacji Rosji i Związku Radzieckiego naturalne dla Gruzinów jest egzekwowanie wolności, radość z możliwości tworzenia własnej historii. Podziela więc tę radość z odzyskania niezależności, a jednocześnie z pozycji wyższości przestrzega przed odpowiedzialnością za losy kraju:

Свобода – всегда опасный эксперимент. [...] Отчаянно борясь за свободу, они не допускают мысли, что когда-то, спустя годы, их правота и убеждения могут быть оспорены, поставлены под вопрос. Что наяву их смелые надежды могут выглядеть совсем иначе, чем в мечтах, снах или бреде²¹.

Dalej, charakteryzując Tbilisi, Dimow tworzy mitologizowany portret Gruzinów. Zdaniem autora stolica Gruzji jest wzorcem ich charakteru narodowego:

Окончательно утвердив свой авторитет, Тбилиси превратился не только в ГЛАВНЫЙ БАСТИОН НАЦИИ. Он стал зеркальным отражением как всех ее достоинств, так и всех болевых точек — ее порой избыточной впечатлительности, ее безнадежных заблуждений, ее частых нервных потрясений, ее неисправимых слабостей и замаскированных хитростей²².

Pisarz wielokrotnie powtarza frazę wydzieloną wielkimi literami: „ТБИЛИСИ – ГОРОД С ХАРАКТЕРОМ. ТБИЛИСИ – ГОРОД С ИСТИННО ГРУЗИНСКИМ ХАРАКТЕРОМ”²³. Tym samym wymieniane przez narratora właściwości miasta stają się cechami mentalności Gruzinów. W portrecie narodu dominują takie

---

²⁰ Василий Димов. *Биография*, Live Lib, <https://www.livelib.ru/author/22696-vasilij-dimov> (dostęp: 12.07.2016)

²¹ В. Димов, *Тбилисимо. Роман в 16 песнях*, „День и ночь” 2001, nr 7-8, <http://dimovv.com/wp-content/uploads/2015/05/Василий-Димов-Тбилисимо.pdf> (dostęp: 10.08.2016).

²² Тамże.

²³ Тамże.

cechy, jak: godność, poczucie własnej wartości, przywiązanie do tradycji, a jednocześnie porywczosć, nieprzewidywalność.

Одни считали его подтянутым, достойным, но непомерно своенравным. Другие – бескорыстным, но болезненно вспыльчивым. Третьи – по-отечески, с верой хранящим патриархальные традиции, но неуравновешенным, хвастливым, чересчур запутанным. Самые вездливые и подозрительные судьи восторгались его врожденным задором, хотя иногда сами же боялись его лихости, а точнее, непредсказуемости²⁴.

Według Dimowa Gruzinów cechuje niewątpliwie bezgraniczna fantazja, wiara w sprawiedliwość, pewność siebie, optymizm, radość życia. Ujmujące wydają się pisarzowi elementy życia codziennego w Gruzji, a szczególnie sposób świętowania, sztuka biesiadowania i wznoszenia toastów: „В Тбилиси гостеприимство – искусство”²⁵, „Праздничная дисциплина в Грузии – дело чести”²⁶. Nieodłącznym elementem towarzyskich spotkań w Gruzji jest wino, którego rolę pisarz podnosi do rangi symbolu kraju: „Не существует Грузии без вина”²⁷, „Не может быть любви к родине без уважения и любви к вину”²⁸. To właśnie wino pobudza Gruzinów do działania, to dzięki niemu rodzą się nowe idee i pasje, to ono wyzwala w nich energię.

Pisarz sakralizuje też poczucie wyjątkowej więzi Gruzinów z przyrodą: „Грузины верят в особую связь, существующую между ними и природой. И знают, что нарушить эту связь способна лишь смерть”²⁹, „Он стоял лицом к лицу с природой. Как и прежде становясь ее органичной частью – не визави”³⁰; podkreśla ich umiłowanie rodzinnego pejzażu i gór: „Горы их общая обитель под открытым небом. Их земной рай”³¹. Góry są nie tylko doskonale znanym otoczeniem Gruzinów, ale stanowią część ich charakteru narodowego, ucieleśniając wierność, surowość, twardość charakteru, mądrość:

С самого детства он помнил каждый узор, каждый изгиб родного пейзажа. Знал, в какое время дня они ярче освещены солнцем. Сколько лежало в горах снега, в зависимости от времени года. Когда начинается, когда заканчивается сход лавин. Человек на самом деле знал об этих горах все. Еще он знал, что они для него – все.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

Воплощение мощи, красоты, вечности. Воплощение воли, хладнокровия, мудрости. Воплощение стойкости, верности, строгости. Часть его сердца. Часть его тела. Часть его духа³².

Autor zwraca też uwagę na tradycję śpiewu i jego rolę w życiu codziennym i obrzędowości gruzińskiej. Pieśń towarzyszy Gruzinom od zawsze niemal w każdej sytuacji; w śpiewie wyrażają oni swój temperament i charakter:

ЖИЗНЬ В ГРУЗИИ ВСЕГДА СОПРОВОЖДАЛАСЬ ПЕСНЯМИ. Здесь испокон веков можно было наблюдать не меняющиеся с течением времени одни и те же сцены. Грузины работали – пели. Отдыхали – пели. Молились ВСЕВЫШНЕМУ – пели. Воевали – тоже пели. [...] Главное для них было – петь. И без сего главного они не были бы собой³³.

Szczególnie ważne dla mentalności Gruzinów są, zdaniem Dimowa, patriotyzm, pamięć o przodkach, gotowość obrony ojczyzny, przywiązanie do historii, pamięć kolektywna: „Смерть как главная действующая персона постепенно отступала на второй план. Память отказывалась признавать ее превосходство”³⁴.

W recenzji powieści *Tbilissimo* Walerij Lipniewicz stwierdził, że zaprezentowany przez Dimowa obraz Gruzinów, to w rzeczywistości portret idealnego człowieka:

Да и все особенности грузинского национального характера, так восхищающие русского прозаика, по своей сути, общечеловеческие. Но только существуют благодаря благодатному климату и особенностям истории и географии в своих крайних, почти предельных проявлениях³⁵.

Trudno zgodzić się z tą opinią, gdyż ten pozornie idealizowany obraz Gruzinów, nawiązujący do romantycznego mitu, jest obrazem ideologizowanym. Jak pisał Eleazar Mielecinski:

Poczynając od dziesiątych lat XX w. – „remitologizacja”, „odradzanie” mitu staje się burzliwym procesem, ogarniającym różnorodne dziedziny kultury europejskiej. Podstawowym ogniwem tego procesu jest nie sama apologetyka mitu, w której można jeszcze odnaleźć jego swoisty romantyczny, przeciwstawny prozie „mieszczańskiej” sposób prezentacji, lecz, po pierwsze, uznanie mitu za wiecznie żywe źródło, spełniające praktyczną funkcję również we współczesnym społeczeństwie, po drugie, wyodrębnienie w ło-

³² Там же.

³³ Там же.

³⁴ Там же.

³⁵ В. Липневич, *Тбилиссимо!* (рецензия), „Дружба народов” 2004, nr 3, s. 214.

nie samego mitu jego związku z rytuałem oraz koncepcji wiecznego powrotu, i, zwłaszcza, po trzecie, maksymalne zbliżenie albo nawet utożsamienie mitu i rytuału z ideologią i psychologią, a także ze sztuką³⁶.

Wśród badań nad ideologizowanym mitem najbardziej przydatna dla naszych rozważań wydaje się teoria Rolanda Barthesa, który w książce *Mitologie*, opublikowanej w 1957 roku, rozpatrywał mit jako strukturę semiotyczną związaną z ideologią. Zauważał on, że nauka o micie jest jednocześnie częścią semiologii jako nauki formalnej i ideologii jako nauki historycznej.

Barthes wyróżnia trójstopniową strukturę mitu: „*signifiant, signifié* i znak, który jest asocjacyjną całością dwóch pierwszych terminów”³⁷ i w związku z tym mit stanowi wtórny system semiologiczny. Istotnym elementem teorii Barthesa jest stwierdzenie, że funkcja mitu polega na deformacji: mit niczego nie ukrywa i niczego nie afiszuje, a tylko deformuje; mit nie jest ani kłamstwem, ani szczerym wyznaniem, jest zniekształceniem. Uważa on, że mit ma charakter imperatywny: „wywiedziony z pojęcia historycznego, wyłoniony wprost z przygodnych odniesień [...] szuka właśnie mnie: zwrócił się do mnie, czuję jego siłę woli, wzywa mnie do przyjęcia jego wylewnej dwuznaczności”³⁸.

Jest więc mit ze swoim podwójnym systemem kodowania, funkcją deformacji i narzucającym charakterem podstawą ideologii. W związku z tym Eleazar Mielecinski rozpatruje mit jako praobraz form ideologicznych; Georges Sorel i Ernst Cassirer interpretują współczesną ideologię, w tym polityczną, jako mit, a Roland Barthes wyjaśnia powstawanie mitów politycznych na podstawie teorii przekształcenia historii za pomocą mitu – w ideologię.

Zastosowany przez Dimowa mit jako obraz charakteru narodowego Gruzinów jest naznaczony ideologicznie. Sięga on do dawnych wyobrażeń, wyraźnie wyolbrzymia pewne elementy (deformacyjna funkcja mitu) i narzuca swoją niejednoznaczność.

Mit ten dopełnia wątek Iraklija, wydzielony przez autora w osobnych rozdziałach. Jest to historia jego życia od lat najmłodszych do śmierci. Obraz tej postaci nie jest jednoznaczny – na portrecie człowieka szlachetnego, patrioty, kochającego muzykę, ceniącego tradycję, wiernego w przyjaźni pojawiają się wyraźne rysy. Okazuje się on nieopanowany, konfliktowy, wrogo nastawiony do sąsiadów, nie potrafiący uszanować cudzej opinii, izolujący się od ludzi, żyjący

³⁶ E. MIELETINSKI, *Poetyka mitu*, przeł. J. Dancygier, Warszawa: PIW 1981, s. 40.

³⁷ R. BARTHES, *Mit dzisiaj*, przeł. W. Błońska, [w:] TENŻE: *Mit i znak. Eseje*, Warszawa: PIW 1970, s. 243.

³⁸ Tamże, s. 256.

w swoim zamkniętym świecie: „У него были свои горы [...]. У него было свое небо, которое служило их фоном. У него было свое солнце, которое их освещало”³⁹. Opowieść o losach Iraklija to jednocześnie historia jego przyjaźni z Lewanem – ich wzajemnej lojalności, nieporozumień, kłótni. W tym układzie to Lewan jest stroną łagodzącą konflikty; broni on też przyjaciela przed niechętnymi mu sąsiadami, stara się o dobre samopoczucie Iraklija. W powieści zaznacza się, że imię otrzymał bohater po swoim słynnym dziadku: „Когда особо льстивые, а значит, и говорливые знакомые встречали Ираклия на улице, они приветствовали его не иначе, как ДОРОГОГО ВНУКА ТОГО САМОГО ИРАКЛИЯ”⁴⁰. Imię Iraklij kojarzy się z najbardziej znanym Rosjanom gruzińskim królem z dynastii Bagratydów – Herakliuszem II (Ираклий II) rządzącym Kachetią (1744-1762), a następnie Kartlią i Kachetią (1762-1798). To właśnie on w 1783 roku przyjął protektorat Rosji na mocy traktatu gieorgi-jewskiego. Można więc przypuszczać, że bohater powieści, jako przedstawiciel rodu Bagratydów, jest dla Dimowa ucieleśnieniem państwa gruzińskiego z jego polityką wobec ziem sąsiednich, a Lewan – jego wiernego sojusznika, czyli Rosji. Znamienne jest zakończenie tego wątku – po śmierci jedyne go przyjaciela Iraklij nie jest w stanie żyć samotnie, sam sobie kopie grób i umiera. W ocenie pisarza Gruzja nie jest w stanie żyć bez swojego sojusznika i obrońcy.

Wobec tak zaprezentowanego charakteru narodowego Gruzinów i tak naskwicowanej historii relacji rosyjsko-gruzińskich nie dziwi fakt, że w Gruzji część czytelników Dimowa uznała go za rosyjskiego szpiega i gruzinofoba: „По указанию się książki в Гruzji читатели поделили się на два оboзы. Jedni назвали Dimowa «знавца gruzińskiej души», natomiast drudzy – rosyjskim szpiegiem i gruzinofobem”⁴¹.

Następne utwory, w których prozaik porusza problematykę gruzińską, były napisane po wojnie rosyjsko-gruzińskiej 2008 roku o Południową Osetię i Abchazję. Prawdopodobnie to konflikt zbrojny i zerwanie stosunków dyplomatycznych między tymi państwami wpłynęły na zdecydowane przewartościowanie oceny Gruzinów i ich charakteru narodowego. Próba wyjścia spod wpływów imperium oraz zbrojne przeciwstawienie się jego roszczeniom sprawiły, że pisarz odwrócił się od mitu narodu gruzińskiego i w przypowieściach

³⁹ В. ДИМОВ, *Тбилисσιμο...*

⁴⁰ Тамże.

⁴¹ Е. ПОПОВ, *Предисловие*, „День и ночь” 2010, nr 5, <http://magazines.russ.ru/din/2010/5/di52.html> (dostęp: 15.08.2016), przekład mój – Е.Т.-К.

wydanych w tomie *Kafkasus* w 2010 roku zgoła odmiennie naświetlił cechy mentalności Gruzinów.

Tak więc mityng zorganizowany bezpośrednio po odzyskaniu wolności przedstawił Dimow jako spektakl, w którym Gruzini to łatwo sterowalne kukły, żywe zabawki, *tamagotchi*, odgrywające przed światem przedstawienie, pozujące przed kamerami zagranicznych programów informacyjnych. Niezależność Gruzinów ukazał z sarkazmem i pogardą: „Отныне тамагочи надоело быть просто игрушкой. Кормить и пеленать себя – теперь его суверенное право”⁴².

Pisarz tym razem szydzi z tych samych gruzińskich tradycji, które wcześniej tak go urzekły: huczne biesiady to już nie spotkania przyjaciół, a zwykłe pijaństwo, podczas którego każdy zamyka się w sobie. Sztuka wygłaszania toastów, opiewana w *Tbilissimo*, odbierana jest teraz jako męczenie, dręczenie uczestników biesiady: „Тамада не дает перевести дух. Затягивая тугую петлю на горле каждого бесконечными тостами”⁴³.

Z pogardą pisze Dimow o Gruzinach jako odstępcach od swojej wiary, którzy zdradzili prawosławie za paczkę makaronu otrzymaną od Kościoła katolickiego z Polski. Osądza też zburzenie pomnika stojącego w centrum miasta (najprawdopodobniej mowa jest o pomniku Lenina w Tbilisi). Zdaje się nie rozumieć potrzeby odcięcia się od historycznej sytuacji zależności poprzez przeciwstawienie się narzuconej kulturze oraz ideologii i w związku z tym rozpatruje ten czyn w kategoriach zapalczywości, niekonsekwencji i braku szacunku do własnej historii: „Без жалости, угрызений и ответственности затапывая своё прошлое”⁴⁴.

W podobnym tonie utrzymany jest obraz Gruzinów w utworze *Anabeczdi*⁴⁵, który kontynuuje tematykę *Kafkasusa*. W tym zbiorze pisarz poświęcił Gruzinom rozdział *Kontrabas* nawiązujący do bohatera *Tbilissimo* – Iraklija, grającego na kontrabasie – oraz *Tyflis*, gdzie podkreśla, że Gruzini wzbudzają w nim przeciwstawne uczucia – od zachwytu do rozczarowania, przy czym z tego samego powodu. Tym razem pisarz zwraca uwagę na ich emocjonalność, z którą się nie kryją, szczególnie podczas biesiadowania. Próby określenia charakteru narodowego Gruzinów prowadzi Dimowa do konkluzji, że *homo cartvelicus* pozostaje tajemnicą i trudno uchwycić istotę jego wyjątkowości. Niemniej jednak

⁴² В. ДИМОВ, *Кавказус*, „День и ночь” 2010, nr 5, <http://magazines.russ.ru/din/2010/5/di52.html> (dostęp: 15.08.2016)

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ *Anabeczdi* w języku gruzińskim – *odcisk*.

pisarz odcina się od opinii zaprezentowanej w *Tbilissimo*, kończąc rozdział wykrzyknieniem: „Прощай, иллюзия!”⁴⁶.

W analizie obrazów Gruzinów w prozie Wasilija Dimowa warto zwrócić uwagę na to, jak przebiegają zmiany tego obrazu w czasie historycznym, jak zmienia się pozycja autora w zależności od oczekiwań odbiorców i określonej sytuacji politycznej⁴⁷. Choć sam pisarz nie zaznacza, jaka była przyczyna takiego przewartościowania cech mentalności Gruzinów, to można podejrzewać, iż wpłynęła na to odmienna sytuacja polityczna w relacjach rosyjsko-gruzyńskich. Brak pokory Gruzinów w konflikcie 2008 roku oceniał jako wyraz niewdzięczności wobec niedawnego protektora. Utwory Wasilija Dimowa dotyczące tematyki gruzyńskiej bliskie są doraźnej publicystyce zarówno ze względu na nagłą zmianę przekonań autora w określonych warunkach politycznych, jak i na walory estetyczne – bezpośredniość wypowiedzi stawia te utwory w jednym rzędzie z plakatową publicystyką.

BIBLIOGRAFIA

- BARTHES R., *Mit dzisiaj*, przeł. W. Błońska, [w:] TENŻE, *Mit i znak. Eseje*, Warszawa: PIW 1970.
- FROMM E., *Ucieczka od wolności*, przeł. O. i A. Ziemiłscy, Warszawa: Czytelnik 1970.
- GANDHI L., *Teoria postkolonialna. Wprowadzenie krytyczne*, przeł. J. Serwański, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie 2008.
- GEMZIAK Ł., *Imperium (wciąż) niezbadane: Rosja a perspektywa postkolonialna*, „Dialogi Polityczne” 2011, nr 11.
- MIELETINSKI E., *Poetyka mitu*, przeł. J. Dancygier, Warszawa: PIW 1981.
- АЗАДОВСКИЙ К., *Переписка из двух углов Империи*, „Вопросы литературы» 2003, nr 5, s. 3-33. [Azadovskiy K., *Perepiska iz dvukh uglov Imperii*, „Voprosy literatury» 2003, nr 5, s. 3-33].
- АСТАФЬЕВ В., *Ловля песткарей в Грузии*, „Наш современник” 1986, nr 5, s. 123-141. [Astaf'yev V., *Lovlyapeskarey v Gruzii*, „Nash sovremennik” 1986, nr 5, s. 123-141].
- БАГРАТИОН-МУХРАНЕЛИ И., *«Другая жизнь и берег дальний...» Репрезентация Грузии и Кавказа в русской классической литературе*, Тверь: Издательство Марины Батасовой 2014. [Bagration-Mukhraneli I., *«Drugaya zhizn' i bereg dal'niy...» Re prezentatsiya Gruzii i Kavkaza v russkoy klassicheskoy literature*, Tver': Izdatel'stvo Mariny Batasovoy 2014].

⁴⁶ В. ДИМОВ, *Анабечди*, „День и ночь” 2012, nr 5, <http://magazines.russ.ru/din/2012/5/d36.html> (dostęp: 18.08.2016.)

⁴⁷ Warto dodać, że pisarz nie trafił w te oczekiwania, ponieważ Rosjanie wykazali solidarność z narodem gruzyńskim. Sam Dimow w korespondencji, jaką próbowałam z nim prowadzić, bagatelizuje problem tej nagłej zmiany przekonań i nie podejmuje dyskusji na ten temat.

- БЕРГ М., *Постколониальный дискурс и проблема успеха в современной русской литературе*, [Berg M., Postkolonial'nyy diskurs i problema uspekha v sovremennoy russkoy literature], Referat wygłoszony na konferencji Post-Scripta. *Постколониализм и литература* [Postkolonializm i literatura] w Bolonii w 2004 roku, <http://www.mberg.net/pstk/> (dostęp: 15.06.2016.)
- БРЕЙНИНГЕР О., *Безмолвный протест*, „Октябрь” 2012, nr 10, s. 166-169. [Breyninger O., *Bezmolvnyy protest*, „Oktyabr” 2012, nr 10, s.166-169].
- Василий Димов. Биография*, [Vasilij Dimov. Biografiya], Live Lib, <https://www.livelib.ru/author/22696-vasilij-dimov> (dostęp: 12.07.2016)
- ДИМОВ В., *Анабечди*, „День и ночь” 2012, nr 5, [Dimov V., *Anabechdi*, „Den' i noch” 2012, nr 5], http://magazines.russ.ru/din/2012/5/d3_6.html (dostęp: 18.08.2016)
- ДИМОВ В., *Кафказус*, „День и ночь” 2010, nr 5, [Dimov V., *Kafkazus*, „Den' i noch” 2010, nr 5], <http://magazines.russ.ru/din/2010/5/di52.html> (dostęp: 15.08.2016)
- ДИМОВ В., *Тбилиссимо. Роман в 16 песнях*, „День и ночь” 2001, nr 7-8, s. 6-7, [Dimov V., *Tbilissimo. Roman v 16 pesnyakh*, „Den' i noch” 2001, nr 7-8, s. 6-7], <http://dimovv.com/wp-content/uploads/2015/05/Василий-Димов-Тбилиссимо.pdf> (dostęp: 10.08.2016.)
- КОПЕЛЕВ Л.З., *Чужие*, przeł. С. В. Оболенская, [w:] *Образ «Другого» в культуре*, red. Л. З. Копелев, Москва: Наука 1994, s. 8-19. [Kopelev L.Z., *Chuzhiye*, przeł. S. V. Obolenskaya, w: *Obraz «Drugogo» v kul'ture*, red. L.Z. Kopelev, Moskva: Nauka 1994, s. 8-19].
- ЛИПНЕВИЧ В., *Тбилиссимо!* (рецензия), „Дружба народов” 2004, nr 3, s. 214. [Lipnevich V., *Tbilissimo!* (retsenziya), „Druzhba narodov” 2004, nr 3, s. 214].
- ЛИТОВСКАЯ М., *Советская империя как тема литературы*, [w:] *Ностальгия по советскому*, red. З.И. Рязанова, Томск: Издательство Томского университетата 2011, s. 322-339. [Litovskaya M., *Sovetskaya imperiya kak tema literatury*, w: *Nostal'giya po sovetскому*, red. Z.I. Ryazanova, Tomsk: Izdatel'stvotomskogo universitetata 2011, s. 322-339].
- ПОПОВ Е., *Предисловие*, „День и ночь” 2010, nr 5, [Popov Ye., *Predisloviye*, „Den' i noch” 2010, nr 5], <http://magazines.russ.ru/din/2010/5/di52.html> (dostęp: 15.08.2016)
- РЕПИНА Л.П., *«Национальный характер» и «образ другого»*, «Диалог со временем» 2012, nr 39, s. 9-19, [Repina L.P., «Natsional'nyy kharakter» i «obraz drugogo», «Dialog so vremenem» 2012, nr 39, s. 9-19] http://roii.ru/publications/dialogue/article/39_1/repina_l.p./national-character-and-the-image-of-the-other (dostęp: 12.06.2016)
- РЦХИЛАДЗЕ Г., ВЕКУА Г., *Предатели ли грузины?*, „Агентство политических новостей” 10.02.2009. [Rtskhiladze G., Vekua G., *Predатели li gruziny?*, „Agent stvopoliticheskikh novostey” 10.02.2009], <http://www.apn.ru/publications/article21305.htm> (dostęp: 20.07.2016)
- ТЛОСТАНОВА М.В., *Жить никогда, писать ниоткуда. Постсоветская литература и эстетика транскulturации*, Москва: УРСС 2004. [Tlostanova M.V., *Zhit' nikogda, pisat' niotkuda. Postsovetskaya literatura i estetika transkul'turatsii*, Moskva: URSS 2004].
- ЧХАИДЗЕ Е.К., *Грузинская тематика в русской литературе постсоветского периода*, [w:] *Борис Пастернак и Тициан Табидзе: дружба поэтов как диалог культур*, сост.

- Н.А. Громова, Г.В. Лютикова; отв. ред. Г.В. Лютикова, Москва: Издательство «Литературный музей» 2016, s. 178-193. [Chkhaidze Ye.K., Gruzinskaya tematika v russkoy literature postsovetskogo perioda, w: Boris Pasternak i Titsian Tabidze: družba poetov kak dialog kul'tur, sost. N.A. Gromova, G.V. Lyutikova; отв. red. G.V. Lyutikova, Moskva: Izdatel'stvo «Literaturnyy muzey» 2016, s. 178-193].
- ЧХАИДЗЕ Е., *Новые стороны старого мифа. Национализм в русской и грузинской литературе постсоветского периода*, „Гэфтер” 31.10.2016, Chkhaidze Ye., Novyye storony starogo mifa. Natsionalizm v russkoy i gruzinskoj literature postsovetskogo perioda, „Gefter” 31.10.2016], <http://gefter.ru/archiv/19881> (dostęp: 12.03.2017)
- ЭТКИНД А., *Внутренняя колонизация. Имперский опыт России*, Москва: Новое литературное обозрение 2013. [Etkind A., Vnutrennyaya kolonizatsiya. Imperskiy opyt Rossii, Moskva: Novoye literaturnoye obozreniye 2013].
- ЭТКИНД А., ЛИПОВЕЦКИЙ М., *Возвращение тритона: советская катастрофа и постсоветский роман*, „Новое литературное обозрение” 94(2008), s. 174-206. [Etkind A., Lipovetskiy M., Vozvrashcheniye tritona: sovetskaya katastrofa i postsovetskiy roman, „Novoye literaturnoye obozreniye” 94(2008), s.174-206].
- Там внутри. Практики внутренней колонизации в культурной истории России*, ред. А. Эткинд, Д. Уффельманн, И. Кукулин, Москва: Новое литературное обозрение 2012, [Tam vnutri. Praktiki vnutrenney kolonizatsii v kul'turnoy istorii Rossii, ред. A. Etkind, D. Uffel'mann, I. Kukulin, Moskva: Novoye literaturnoye obozreniye 2012]. <http://apcz.pl/czasopisma/index.php/DP/article/view/DP.2011.011/6073> (dostęp: 15.06.2016)

ROSYJSKI DYSKURS NEOIMPERIALNY W PROZIE WASILIJA DIMOWA

Streszczenie

W artykule omówiony został dyskurs neoimperialny w prozie rosyjskiego pisarza Wasilija Dimowa na przykładzie stworzonych przez niego obrazów Gruzinów. W powieści *Tbilissimo* (2001) autor przedstawia mitologizowany obraz Gruzinów – ludzi dumnych, honorowych, kultuwujących tradycje, wielbiących uctowanie. Portret ten wywodzi się z romantycznego mitologizowanego obrazu Kaukazu – egzotycznych peryferii Imperium Rosyjskiego. Po upływie kilku lat, w odmiennej sytuacji politycznej (po wojnie w Południowej Osetii i Abchazji w 2008 roku), w utworach *Kafkasus* i *Anabeczdi* Dimow burzy ten mit i prezentuje Gruzinów w zgoła odmienny sposób, jako naród zdrajców, pijaków, łatwo sterowalnych bezrefleksyjnych manekinów. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, obraz „innego narodu” jest tworzony za pomocą różnych portretów jego przedstawicieli. Jest to uzależnione od sytuacji politycznej i jej oceny przez samego pisarza.

Słowa kluczowe: Wasilij Dimow; obraz Gruzji; rosyjska proza współczesna; dyskurs neoimperialny.

RUSSIAN NEO-EMPIRE DISCOURSE
IN VASILII DIMOV'S FICTION

S u m m a r y

The article deals with the images of Georgians in Vasilii Dimov's fiction. In the novel *Tbilissimo*, the image of Georgians is mythical, they are introduced as proud and selfless people who preserve their patriarchal tradition and celebrate life. This image is connected to the romantic mythologization of the Caucasus as an exotic periphery of the empire. In his later works *Kafkazus* and *Anabechdi*, written in a different political situation (after the war in South Ossetia and Abkhazia 2008), Dimov destroys this myth by presenting Georgians in an anti-mythical way: as a nation of traitors, drunks, and easily managed senseless puppets. Consequently, the image of a nation is formed by various influences, such as the political situation and the author's own changing attitude towards it.

Key words: Vasilii Dimov; Image of Georgians; Neo-Empire discourse; contemporary Russian literature.

РУССКИЙ НЕОИМПЕРИАЛЬНЫЙ ДИСКУРС
В ПРОЗЕ ВАСИЛИЯ ДИМОВА

Р е з ю м е

В статье представлен неоимпериальный дискурс в прозе Василия Димова на основании созданных им образов грузин. В романе *Тбилиссимо* представлен мифологизированный образ грузин как людей горделивых, бескорыстных, хранящих патриархальные традиции, умеющих праздновать. Этот образ восходит к романтическому мифологизированному образу Кавказа, как экзотической периферии империи. По прошествии некоторого времени, в другой политической обстановке (после войны в Южной Осетии и Абхазии в 2008 году), в произведениях *Кавказус* и *Анабечди* Димов разрушает этот миф, представляя грузин в образах антимифологических: как нацию предателей, пьяниц, легко управляемых бестолковых кукол. Следовательно, изображение нации формируется с помощью различных образов, что обусловлено политической ситуацией и отображает писательскую оценку.

Ключевые слова: Василий Димов; образ Грузин; современная русская проза; неоимпериальный дискурс.